

HRVATSKA GOSPODARSKA
KOMORA

i

AGENCIJA ZA ZAŠTITU
TRŽIŠNOG NATJECANJA

Predavanje, 3. svibnja 2005.

Uredba o skupnom izuzeću sporazuma o distribuciji i servisiranju motornih vozila

Vesna Patrlj, dipl. iur.
direktorica Sektora za zaštitu
tržišnog natjecanja

Teme predavanja

- Razlozi za donošenje Uredbe Vlade RH
- Novosti u sektoru motornih vozila na području EU - Uredba Komisije (EZ) broj 1400/2002
- Novosti na području RH- Uredba Vlade RH o skupnom izuzeću sporazuma o distribuciji i servisiranju MV
- Odgovori na pitanja sudionika

Razlozi za donošenje Uredbe

- Čl. 69. SSP – obveza usklađivanja postojećeg i budućeg zakonodavstva RH iz područja tržišnog natjecanja s pravnom stečevinom EZ
- Čl. 70. st. 1. SSP – uređuje tržišno natjecanje, a u podstavku (i) sporazume koji mogu utjecati na trgovinu između RH i EZ
- Čl. 70. st. 2. SSP - Svako postupanje protivno članku 70. SSP ocjenjivat će se temeljem kriterija koji proizlaze iz primjene pravila o tržišnom natjecanju u EZ, a posebice članka 81., 82. i 86. UEZ i instrumenata za tumačenje koje su usvojile institucije EZ.

Propisi u EU

- Uredba Komisije (EZ) br. 123/85
- Uredba Komisije (EZ) br. 1475/95
- Uredba Komisije (EZ) br. 1400/2002
- Važeća Uredba br. 1400/2002, stupila na snagu 1. listopada 2002. i primjenjuje se na sporazume sklopljene počevši od toga dana.
- Prijelazni period za primjenu Uredbe, do 1. listopada 2003., odobren za sporazume koji su bili sklopljeni do 30. rujna 2002.

Novosti u EU - distribucija novih motornih vozila

- Napušta se kombinacija isključive i selektivne distribucije dopuštena Uredbom 1475/95
- Proizvođači (dobavljači) moraju izabrati isključivu ili selektivnu distribuciju
- Jača tržišno natjecanje između distributera iz država članica EU i tržišna integracija (nema više tzv. “*lokacijske klauzule*”)
- Zabranjuje se ograničavanje distributera pri prodaji vozila koje odgovara nekom modelu iz ugovornog opsega dobavljača (tzv. “*availability clause*”)

Novosti u EU - distribucija novih motornih vozila

- Dopušta prodaju vozila putem posrednika
- Jača neovisnost D i S od dobavljača
 - propisano minimalno trajanje sporazuma
 - otkazni rokovi, pisano obrazloženje razloga za raskid, uređen način rješavanja sporova, prijenos prava i obveza iz sporazuma

Novosti u EU - servisiranje i održavanje vozila

- Dopušta se proizvođačima da utvrde kriterije za ovlaštene servisere (u mjeri u kojoj to neće utjecati na provedbu Uredbe)
- Osigurava ulazak u mrežu ovlaštenih servisera svih servisera koji budu u mogućnosti ispuniti kvalitativne kriterije dobavljača

Novosti u EU - servisiranje i održavanje vozila

- Ovlaštenu servisera nije obvezano ujedno obavljati i prodaju MV pa se može posvetiti isključivo poslovima servisiranja
- Proizvođač ne može odlučivati o mjestu poslovnog prostora servisera
- Ovlaštenu serviseri mogu nabavljati rezervne dijelove koji konkuriraju dijelovima proizvođača vozila
- Ovlaštenu serviseri imaju bolji neposredni pristup proizvođačima rezervnih dijelova

Novosti u EU – servis i održavanje motornih vozila

- Proizvođač vozila može zahtijevati od ovlaštenih servisera da koriste originalne rezervne dijelove koje on dobavlja za popravke u vrijeme jamstvenog roka, besplatne popravke i poslove vezane uz opoziv vozila
- Za sve ostale popravke, kao i za popravke unutar jamstvenog roka koje jamstvo ne pokriva, dobavljač ne može zahtijevati od ovlaštenih servisera ugradnju originalnih rezervnih dijelova

Novosti u EU – servisiranje i održavanje vozila

- Neovisni serviseri imaju pristup svim rezervnim dijelovima
- Neovisni serviseri i ostali subjekti uključeni u poslove servisiranja i održavanja imaju pristup tehničkim informacijama, dijagnostičkoj i drugoj opremi, alatima, mogućnost stručnog usavršavanja

Novosti u EU - servisiranje i održavanje vozila

- Ovlašteni serviseri mogu nabavljati originalne rezervne dijelove iz dva izvora, proizvođača vozila i proizvođača dijelova
- Potrošači mogu birati između
 - originalnih rezervnih dijelova koji se nabavljaju od proizvođača vozila,
 - *“jednakih originalnih rezervnih dijelova”* koji se nabavljaju od proizvođača dijelova, odnosno rezervnih dijelova usporedive kvalitete koji se nabavljaju od drugog proizvođača rezervnih dijelova.

Prednosti za potrošače – kupce novih motornih vozila

- Više izbora unutar jedinstvenog tržišta
- Jača konkurencija između ovlaštenih distributera iz država članica EU (selektivna distribucija – aktivna prodaja /nema lokacijske klauzule; ekskluzivna distribucija – pasivna prodaja i prodaja neovlaštenim distributerima - preprodavačima)
- Ovlašteni distributeri vozila različitih zaštitnih znakova (tzv. “*multibranding*”)
- kupnja MV preko posrednika izvan mjesta prebivališta kupca (Internet)

Prednosti

- Povećana konkurencija na tržištu servisiranja nakon prodaje
- Otvaranje mreža ovlaštenih servisera
- Bolji uvjeti za neovisne servisere
- Bolji pristup rezervnim dijelovima
- Konkurentnije cijene prodaje i servisiranja

Uredba Vlade RH - stupanje na snagu i početak primjene

- Vlada RH, 22. srpnja 2004., na prijedlog Vijeća, donijela Uredbu
- Objavljena u NN br. 105/04, 28. srpnja 2004., a stupila na snagu 5. kolovoza 2004., u primjeni na sve sporazume sklopljene počevši od toga dana
- Od 1. siječnja 2006. primjenjuje se na sporazume koji su bili sklopljeni do 5. kolovoza 2004. (zabrana ugovaranja lokacijske klauzule počinje se primjenjivati tek od 1.5.2006.)

Odredbe ZZTN- temelj za donošenje Uredbe

- ZZTN usklađen s pravnom stečevinom EZ stupio na snagu 7. kolovoza 2003., a primjenjuje se od 1. listopada 2003.
- Članci 9. i 10. ZZTN = članak 81. UEZ
- Članak 9. ZZTN (zabranjeni sporazumi)
- Članak 10. (pojedinačna i skupna izuzeća od zabrane sporazuma)
- Članak 11. st. 1. t. 4. ZZTN – izričito propisuje obvezu donošenja ove Uredbe

Zabranjeni sporazumi (čl. 9. ZZTN)

- Zabranjeni su sporazumi koji kao cilj ili posljedicu imaju sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu.
- Ilustrativna lista naročito zabranjenih ograničenja utvrđena je u st. 1. t. 1. do 5. ZZTN.
- Takvi sporazumi su ništavi, ako se ne mogu izuzeti od zabrane, u smislu čl. 10. ZZTN.

Skupna i pojedinačna izuzeća od zabrane (čl. 10. ZZTN)

- ZZTN propisuje kumulativno ispunjenje četiri uvjeta za skupno ili pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane i to:
 - 2 pozitivna uvjeta (čl.10. st. 1. ZZTN) i
 - 2 negativna uvjeta (čl.10. st. 2. ZZTN).
- Vlada RH propisuje uvjete za skupna ili pojedinačna izuzeća za određene vrste sporazuma koji ispunjavaju prethodne uvjete.

Predmet Uredbe i sporazumi na koje se Uredba primjenjuje (čl. 1. i 3)

Uredba propisuje:

- uvjete koje sporazum mora sadržavati,
 - ograničenja ili uvjete koje sporazumi ne smiju sadržavati,
 - druge uvjete koji se moraju ispuniti, za skupno izuzeće
- Primjenjuje se na tzv. *vertikalne sporazume*, a u odnosu na uvjete po kojima poduzetnici mogu kupovati, prodavati ili preprodavati nova MV, rezervne dijelove za MV ili pružati usluge popravka i održavanja MV

Sporazumi na koje se primjenjuje skupno izuzeće (čl. 3. Uredbe)

Skupno izuzeće primjenjuje se posebno na:

- sporazume koji primjenjuju kvalitativni, kvantitativni ili mješoviti kvalitativno-kvantitativni selektivni distribucijski sustav,
- sporazume koji primjenjuju isključivu distribuciju ili isključivu opskrbu,
- sporazume kojima se kupcu ustupaju ili daju na korištenje prava intelektualnog vlasništva koja su u izravnoj vezi s uporabom, prodajom i/ili preprodajom proizvoda koji su predmet sporazuma.

Selektivni distribucijski sustav

- Dobavljač se obvezuje posredno ili neposredno prodavati proizvode koji su predmet sporazuma samo distributerima ili serviserima koje je dobavljač odabrao na osnovu posebnih, transparentnih kriterija.
- Distributeri ili serviseri mogu aktivno i pasivno prodavati proizvode krajnjim korisnicima, ali se obvezuju da neće prodavati takve proizvode neovlaštenim distributerima ili neovisnim serviserima.

Selektivni distribucijski sustav – što se ne može ograničiti

- Dopuštena je prodaja rezervnih dijelova neovisnim serviserima koji ih koriste za popravak MV
- Obvezno je pružanje svih tehničkih informacija, opreme za dijagnostiku, alata i obuke za popravak i održavanje MV neovisnim operaterima, odnosno u svrhu mjera zaštite okoliša

Kvalitativni ili kvantitativni SDS

- Kvalitativni SDS – dobavljač određuje kriterije za izbor D ili S koji su isključivo kvalitativne prirode.
- Nužni su zbog prirode proizv., jedinstveno su utvrđeni i ne smiju se primjenjivati na diskrimin. način odnosno ograničiti broj D ili S
- Primjer kvantitativnih kriterija (obveza minimalnih godišnjih nabava, maksimalni broj ovlaštenih D ili S na nekom području, zahtjev minimalnog prometa, količine zaliha)

Vrste selektivne distribucije

- Razlika između kvalitativne i kvantitativne selektivne distribucije - osim određivanja kvalitativnih kriterija u kvantitativnom sustavu dobavljač određuje i broj D ili S na mjerodavnom tržištu
- Nije dopušteno na istom tržištu kombinirati isključivu opskrbu odnosno isključivu distribuciju sa selektivnom distribucijom

Isključiva distribucija i isključiva opskrba

- Sustav u kojem je svakom ovlaštenom D ili S dodijeljen određeni teritorij
- Ovlašteni D ili S ne može aktivno tražiti kupce izvan dodijeljenog teritorija, ali može vršiti pasivnu prodaju kupcima izvan dodijeljenog teritorija
- Ovlašteni D ili S može prodavati neovlašteni subjektima

Uvjeti koje sporazum mora sadržavati – tržišni udjel

- Tržišni udjel dobavljača na mjerodavnom tržištu prodaje MV, prodaje RD, te pružanja usluga popravka i održavanja MV, nije veći od 30%
- Za slučaj kvantitativne SD za prodaju novih MV, tržišni udjel ne smije biti veći od 40%, a za kvalitativni sustav visina TU se ne uzima u obzir kao uvjet za skupno izuzeće
- Za slučaj isključive opskrbe, tržišni udjel kupca na mjerodavnom tržištu na kojem kupuje proizvode koji su predmet sporazuma, nije veći od 30%

Izračun tržišnog udjela (čl. 6. Uredbe)

- Za DNMV izračunava se temeljem količine proizvoda koje je prodao dobavljač, a koji su predmet sporazuma, kao i njihovih supstituta
- Za DRD izračunava se temeljem iskazanog prihoda koji je ostvario dobavljač od prodaje proizvoda koji su predmet sporazuma, kao i od njihovih supstituta
- Za pružanje usluga popravka i održavanja izračunava se temeljem iskazanog prihoda koji su ostvarili članovi mreže distribucije dobavljača od pružanja usluga koje su predmet sporazuma, kao i usluga koje se smatraju zamjenskim uslugama
- Prihod dobavljača od prodaje ugovornih proizvoda i njihovih supstituta u godini prije sklapanja sporazuma.

Što se ne uzima u obzir kod izračuna tržišnog udjela

- Međusobni promet između dobavljača i njegovih povezanih poduzetnika
- Međusobni promet između povezanih poduzetnika
- Prihod se umanjuje za iznos carinske pristojbe, PDV, drugih poreza koji se izravno odnose na promet i rabate u financijskoj godini koja prethodi sklapanju sporazuma

Odredbe koje sporazum mora sadržavati - (čl. 9. Uredbe)

- Trajanje (minimalno na 5 godina ili na neodređeno razdoblje)
- Otkaz sporazuma (šest mjeseci/ odnosno dvije godine)
- Potrebno posebno pisano obrazložiti razloge za raskid (objektivni razlozi)
- Rješavanje sporova osigurano i putem postupka mirenja pri Centru za mirenje HGK
- Mogućnost prijenosa prava i obveza iz sporazuma na člana unutar sustava distribucije po želji D ili S.

Teška ograničenja (prodaja novih MV, RD, te usluge PiO - čl. 10. Uredbe)

- ograničavanje prava D ili S da slobodno određuje prodajnu cijenu proizvoda,
- ograničavanje područja ili ograničavanje potrošača kojima D ili S može prodavati ugovorene proizvode (predviđene četiri iznimke od zabrane),
- ograničavanje članovima unutar sustava selektivne distribucije (na razini maloprodaje) aktivne ili pasivne prodaje krajnjim korisnicima (dopušteno je zabraniti članu unutar sustava selektivne distribucije da djeluje izvan ovlaštenog poslovnog prostora do 1. 5. 2006.),
- ograničavanje međusobne opskrbe između D i S unutar sustava selektivne distribucije (uključujući i ograničenja na više trgovinskih razina),

Iznimke od čl. 14. st. 1. t. b) Uredbe - ograničenja koja su dopuštena

- U sustavu isključive distribucije ograničavanje D ili S aktivne prodaje izvan dodijeljenog područja
- Ograničavanje D, koji djeluje na razini veleprodaje, aktivne i pasivne prodaje krajnjim korisnicima
- U sustavu selektivne distribucije, ograničavanje članovima unutar sustava aktivne i pasivne prodaje novih MV i RD neovlaštenim D (!!!)
- Ograničavanje kupcu aktivne i pasivne prodaje proizvoda koje kupac nabavlja od dobavljača kao rezervne dijelove u svrhu ugradnje u novi proizvod, krajnjim korisnicima koji bi te dijelove koristili za proizvodnju supstituta proizvoda koje proizvodi dobavljač

Teška ograničenja vezana uz prodaju novih MV (čl. 11. Uredbe)

- Ograničavanje prava distributera da prodaje bilo koje novo MV koje odgovara nekom modelu iz ugovornog opsega proizvoda utvrđenih sporazumom.
- Ograničavanje prava distributera da prenese ovlaštenje za usluge popravka i održavanja drugim ovlaštenim serviserima

Teška ograničenja tržišnog natjecanja (prodaja RD, te usluga PiO - čl.12. Uredbe)

- Ograničavanje prava ovlaštenog servisera da svoju djelatnost ograniči na pružanje usluga PiO, te distribuciju RD
- Ograničavanje članovima unutar SSD prodaje RD za MV neovisnim serviserima koji te dijelove koriste za PiO
- Ograničavanje prava dobavljača, ugovoreno s proizvođačem MV, da prodaje ORD ili RDUK, alate za popravke, te dijagnostičku i drugu opremu ovlaštenim ili neovisnim D, ovlaštenim ili neovisnim S ili krajnjim korisnicima (kupcima).

Teška ograničenja – prodaja RD i usluge PiO (članak 12. Uredbe)

- Ograničavanje prava D ili ovlaštenog S da nabavlja ORD ili RDUK od trećeg poduzetnika po vlastitom odabiru, te da ih koristi za PiO
- Dobavljač novih MV ima pravo zahtijevati uporabu ORD unutar jamstvenog roka, besplatne popravke i poslove vezane uz opoziv vozila.
- Ograničavnje prava dobavljača, ugovoreno s proizvođačem MV, kojim se tog dobavljača ograničava da te D ili RD na vidljivom mjestu označi svojim robnim žigom ili logotipom.

Rezervni dijelovi (članak 12. Uredbe)

- RD - dijelovi koje treba ugraditi u ili na MV, kako bi se zamijenili dijelovi toga MV, uključujući robu poput maziva koja je neophodna za uporabu MV, uz iznimku goriva.
- ORD – proizvode se u skladu s propisima i proizvodnim standardima proizvođača MV (uključuje RD koji se proizvode na istoj proizvodnoj liniji kao i dijelovi)
- RDUJK – izradio poduzetnik koji može u svakom trenutku potvrditi njihovu kvalitetu

Ostala teška ograničenja (čl. 13.)

- Dobavljač MV uskrađuje neovisnim poduzetnicima pristup tehničkim informacijama, dijagnostičkoj i drugoj opremi, alatima (relevantne računalne programe), obuku potrebnu za PiO tih MV ili za provedbu mjera zaštite okoliša.
- Neovisni poduzetnici - neposredno ili posredno uključeni u poslove servisiranja i održavanja MV (neovisni serviseri, proizvođači opreme i alata za popravke, neovisni distributeri RD, izdavači tehničkih informacija, automobilske klubovi, operateri za pomoć na cesti, operateri koji pružaju usluge pregleda i testiranja, te operateri koji pružaju obuku serviserima.

Posebni uvjeti koje sporazumi ne smiju sadržavati
(prodaja MV, RD i usluga PiO - čl. 14. Uredbe)

- Neposredne ili posredne obveze nenatjecanja
- Neposredne ili posredne obveze koje ograničavaju pravo ovlaštenog S da pruža usluge PiO MV od dobavljača tržišnih takmaca
- Neposredne ili posredne obveze nametnute članovima sustava distribucije da ne prodaju MV ili RD određenog dobavljača - tržišnog takmaca ili da ne pružaju usluge PiO za ta MV

Posebni uvjeti koje sporazumi ne smiju sadržavati (čl. 14. Uredbe)

- Neposredne ili posredne obveze zbog kojih D ili S nakon prestanka sporazuma ne smije proizvoditi, kupovati, prodavati ili distribuirati MV niti pružati usluge PiO
- *Ograničenja kod prodaje novih MV* (nepos. ili pos. obveze zbog kojih trgovac u maloprodaji ne smije prodavati usluge leasinga, lokacijska klauzula za osobna vozila i laka gospod. vozila)
- *Ograničenja kod prodaje RD i usluga PiO*– ograničenja vezana uz mjesto poslovnog prostora, gdje se primjenjuje sustav selektivne distribucije

Ukidanje skupnog izuzeća (čl. 16. Uredbe)

Uvjeti za ukidanje skupnog izuzeća:

- Pristup mjerodavnom tržištu ili tržišno natjecanje značajno ograničeno kumulativnim učinkom sporazuma koji imaju slična vertikalna ograničenja,
- Tržišno natjecanje ograničeno na način da jedan dobavljač nije izložen učinkovitom tržišnom natjecanju od drugih dobavljača
- Cijene i uvjeti nabave proizvoda iz sporazuma ili odgovarajućih proizvoda značajno razlikuju na različitim mjerodavnim tržištima u zemljopisnom smislu na području RH i EU
- Unutar mjerodavnog tržišta primjenjuju se diskriminirajuće cijene ili uvjeti prodaje

Rokovi za usklađivanje i pojedinačna izuzeća

- Svi sporazumi moraju biti usklađeni s Uredbom do kraja 2005. (članak 19. st. 1.)
- Sudionici sporazuma koji ispunjavaju uvjete iz Uredbe ne moraju takve sporazume podnijeti na ocjenu Agenciji (čl. 18.)
- Ako sporazum ne ispunjava uvjete iz Uredbe sudionici mogu podnijeti zahtjev Agenciji za pojedinačnim izuzećem sporazuma (čl. 17.)

Zaključak

Koristi za poduzetnike donošenjem Uredbe Vlade RH

- Pravna sigurnost poduzetnika - mogućnost usklađenja važećih sporazuma prije stupanja na snagu Uredbe do kraja 2005.
- Jača položaj distributera i serviseru u odnosu na dobavljače, omogućuje se i tzv. “*multibranding*”
- Dugogodišnji distributeri mogu ostati u sustavu kao ovlašteni serviseri
- Nemaju obvezu prijave Agenciji na ocjenu sporazuma koji ispunjavaju uvjete iz ove Uredbe

Koristi za potrošače: Jača konkurencija među distributerima i serviserima, ali i dobavljačima, rezultirat će nižim cijenama